

Kafai kua maua te tali mai na hiakiga kua iei te mea e kitea

Ko he ā te kā hohoko?

timetobowelscreen.nz

Health New Zealand
Te Whatu Ora

Te Kāwanatanga
o Aotearoa
New Zealand Government

National
Bowel
Screening
Programme

Ko he ā te ka hohoko – kafari kua maua te tali mai na hiakiga kua iei te mea e kitea?

E iei te palapala na kitea i tau fekau mamao i te taimi na fai ai to hiakiga. He tulaga tenei e ono popole pe faka atu ai koe. Kae e tāua ke kē iloa e hē veake ko koe kua maua ite kaneha o te ala o te meakai ona ko te tali o te faka ata e iei ni mea kua kitea. Ko na tamā vaegā palapala e kitea ki tau fekau mamao e ono tutupu mai ini polipe kua ola i loto o te gākau, pe tutupu mai ona ko ni uafiti. Ko na vaega iēnei e togafiti gofie lele.

Ko he ā te kā hohoko?

E manakomia ke fai ni iētahi hukehukega ke hakili pe ko heā te mafuaga e fano ai te palapala. Ko he faka ata te mahani oi fai ke hiaki ai ia loto o te manava.

Ko koe e fakafehokotaki atu e he tino o te kau faigaluega ite koga e nofo ai koe, ke fakatātia he aho ke fai ai to faka ata. E mafai ai la ke fai ki ei ni au fehili agai ki te faka ata tēnei.

Kae mafai foki koe ke faitala ma talanoa ki tau fomai.

Ko he ā te faka ata (colonoscopy)?

Ko te faka ata tenei e faka aogā ai he tamā kīkī pukeata ke kikila ai te fomai fakapitoa pe he teine fomai ki te fahē o to gākau lahi. Ko te pukeata tenei ei te pito o he fagāū laumalū, e huhulu kuiloto o te koga e hau ai tau fekau mamao. Ko te pukeata e faka aogā ke kitea ai ia loto o te ala e fanaifo ai tau meakai, pe iei ni fakahētonu e kitea ki loto.

Ko te faka ata tenei e mafai ke kitea ai kafari kua iei he kaneha pe ni polipe e ola i loto. Ko na polipe e hē ko ni kaneha kae mafai ke ono tutupu ma kaneha ina tauhaga e hau. Ko na polipe e mahani lava oi tipi kehe, kafari e maua, ke puipui ai ke nahe ola ai he kaneha. Ko na polipe e tipi kehe e lafo ki te falemai hukehuke ke hiaki pe iei ai ni hela o te kaneha e ola ai.

E toka 7 ia tino mai te aofaki o na tino e 10 o ki latou e fai na faka ata i loto o te polokalame a te National Bowel Screening, e iei na polipe e maua.

E tali katoa foki te toka fitu o tino mai te faitauga o na tino e toka 100 o ki latou na fai na faka ata i lalo lava o te polokalame tenei, kua kitea kua maua ite kaneha. E tuha la pe ko he vae tolu o na kaneha e maua, e kitea fatoā ola ake.

E ogofia?

Ko iētahi tino e logokino ia te ki latou kafai e fai te faka ata (colonscopy). E kavatu na vilakau ka ko heki faia te faka ata, ke fakamoe ai koe. E iei te fomai ma te teine fomai i loto o te potu e fai ai te faka ata, ke kikilagia koe.

Ni hauniuniga vehea te tatau ke ko faia mo te faka ata tenei (colonoscopy)?

Ko te ala o te meakai e tatau ke fakamāmā ka ko heki faia to faka ata, kae ke kitea lelei ai ia loto. E ono fakatonu atu koe ke nahe kaia ni vaegā meakai ka ko heki pa ki te aho e fai ai to faka ata. E iei te vilakau fakapitoa e fufulu ma fakamāmā ai to manava, e fakatutupu ai to fia fano ki te tafatafa.

Ko te ala o te meakai e tatau ke fakamāmā ka ko heki faia to faka Ko na fakamatalaga agai ki te vilakau tenei e kavatu fakatahi ma te tuhi e fakailoa atu ai te taimi e fai ai tau hiakiga.

E fia te mataloa e taofi ai au ite falemai?

E manakomia koe ke nofo ite falemai mo ni nai itulā. E hē katoa he itulā e fai ai te faka ata (colonoscopy).

E iei te teine fomai pe ko he fomai foki e talanoa atu ki a te koe kae ko heki faia to faka ata, ma tali ni fehili ini mea e fia malamalama ai koe. Ka uma tenei oi kavatu ai te pepa ke haini ke fakailoa mai ai ko koe e mālie ke fai te faka ata. E mafai ke kaumai e koe ni tino o to kāiga ke hapoti koe kae ko heki faia to faka ata.

E tāua to he gālue ite aho alafaki kafai e uma te fai o to faka ata. Ko koe e hē tatau ke kavekave tavale pe faigaluga auā ko na vilakau e inu e koe e faka fia moea tino.

E iei ni āfainaga e maua mai ite faka ata (colonoscopy)?

Ko te faka ata tenei e lahi hēai ni āfainaga kafai e fai. Kae veia lava ko te lahiga o na togafitiga faka falemai, e iēi na āfainga e ono tutupu. E iei te tamā āfainaga e tutupu kafai e kavekehe ni polipe pe ko te faka ata foki lava, e mafai ke toto pe lavea ai te ala o te meakai. E ono manakomia e koe ni iētahi togafitiga, kafai e tutupu na vaega iēnei.

E iei haku tupe e totogi mo te faiga o te faka ata (colonoscopy), ma iētahi hiakiga pe ko ni togafitiga?

E hēai hau tupe e totogi kafai ko na hiakiga ma na togafitiga iēnei e fakataunuku i te hihitemi a te ola mālōlō mo tagata lauaitale, kafai koe e taulia ai

Kafai la e hē ko mafaia oi fano ki te taimi kua fakatātia ke fai ai?

Fakamolemole oi telefoni vave mai kafai ko koe kua hē avanoa ke fanatu

fai to faka ata. Vili ki te telefoni ite tuhi na lafo atu. E toe fakatonu e ki matou he tahi taimi mo koe.

Kafai la ko au kua maua ite kaneha o te ala ote meakai?

E fakatonu he taimi ke kikila ai koe e he fomai fakapitoa kafai ko koe kua maua ite kaneha tenei. Ko te togafitiga muamua e fai ko he takotoga. E ono manakomia foki e koe iēnei togafitiga, chemotherapy pe ko te radiotherapy.

E manuia vehea na togafitiga o te kaneha o te ala o te meakai kafai e fai?

Ko na tino e vave iloa kua maua ite kaneha o te ala o te meakai e hili atu te ono manuia kafai e fai o latou togafitiga. E faigatā ona togafiti te kaneha kafai e tuai maua ma kua ina toe vaega o te tauale.

Mo ni iētahi fakamatalaga

- Kikila ifo ki te **timetobowelscreen.nz**
- Telefoni ki te numela **0800 924 432**, mai te aho Gafua ki te aho Falaile, mai te 8am – 6pm
- Imeli **info@bowelscreening.health.nz**

Kikila ifo ki te uepehaite a te Health New Zealand | Te Whatu Ora pe telefoni ki te 0800 924 432, mo ni fakamatalaga agai ki na hiakiga o te hoifua mālōlōina e fakatupe e te kauhaga kua tākua.

Iētahi gagana ma na itūkaigā fakamaumauga

Ko te tuhi tenei e maua i hō he itukāiga i na gagana e tākua i lalo:

Te Reo Māori, Cook Islands, Samoan, Fijian, Rotuman, Kiribati, Tongan, Tuvaluan, Niuean, Tokelauan, Simplified Chinese, Traditional Chinese, Korean, Hindi, Punjabi, Tagalog, Arabic and Burmese.

Puke te numela pe kikila ifo ki te uepehaite tenei **timetobowelscreen.nz**

